

čez novo dolino, čez nov holm in ustavil se je šele takrat, ko je bil tako truden, da je padel čisto brez moči na zemljo. Na solnčnem visokem kraju je bilo to, solnce je upiralo tja na vso moč svoje žarke, pripekalo je in žgalo, a on je ležal tam na goli zemlji s široko razprostrtimi belimi perutnicami, z odprtim kljunom, težko sopeč in z napolzastrtimi trudnomeglenimi očmi. Ure so tekle, a mladič je ležal razprostrt na vroči zemlji. Čez dolgo naposled se je oprl na noge in šel opotekaje in kakor slep zdaj naravnost dajle, zdaj na desno in zdaj na levo. Razprostrte peruti so se vleklye po zemlji za njim, rep se je drsal zadaj po tleh, trepalnice so postajale težje in težje, dvigal jih je siloma in z naporom in strmel v nedoločno daljo z rdečimi motnimi in zmešanimi očmi. Suh kljun bi bil rad kje omočil, nečesa hladnega bi bil rad, opotekal se je dalje in obležal zopet na planoti. In ko je tako vnovič miroval, je padla nanj kakor kamen težka ptica. In oprijela ga je z ostrimi kremplji, ki so se zapičili globoko v njegovo meso, izkljuvala je v hipu blodne oči, vso glavo je razkljuvala in srebala z žejno strastjo njegove bele vodene možgane. In raztrgala je vsega, vsega razkljuvala in požrla. Nato se je dvignila v skoro navpični črti v višave, zazibala se visoko v

zraku kakor čoln na viharnih valovih in izginila v daljavi. In ko se je delal mrak, se je vrnila na hrast samotna samica. Gledala je, iskala po vejah, spustila se v zrak, ozirala se po daljavi in krakala, ali oglašale so se tuje, neznane vrane. Priletele so bliže, odletele so zopet in se razgubile med že mračnimi gozdnimi vrhovi. Belega mladiča ni bilo, samica se je vrnila v hrast in tisto noč prenočevala prvokrat sama po silno dolgem, dolgem času. In tako je bilo potem celo vrsto noči. A nekoč, ko je bila že pozna jesen, ko so pota že pomrzovala in je bila slana že davno zamorila vse rože, se je njeno življenje mahoma izteklo. Ponoči, ko je spala, se je naenkrat prebudila, v njeni notrini se je nekaj stiskalo in krčilo, zakrakala je enkrat, dvakrat od hipne bolečine, izgubila na veji ravnotežje in se prevrnila tako vznak, da je visela na nogah. In tudi iz prstov je odhajala moč. Popuščali so jo drug za drugim, peruti so visele od nje, pričela je padati od veje do veje in naposled je obležala mrtva na z listjem pokritih gozdnih tleh.

Hladna noč je bila takrat in prvi led se je delal po gozdnih lužah. Tiho je bilo vse, samo hladen dih je šel preko dalje, neka neznana mrzla moč, ki je umorila zadnje zelenje.

Književnost.

Ljubislava. Drama v petih dejanjih. Spisal Etbin Kristan. Čas dejanja: Sredi osmega stoletja. Pozorišče: Korotan. Založil L. Schwentner. V Ljubljani 1907.

„Ljubislava“ ni drama, ampak daljši epos, ki mesto posameznih spevov nosi napise: Prvo, drugo dejanje itd. Vzlic temu pa pisatelj tudi pripovedovavnega talenta nima; ena sama, precej vsakdanja misel se vleče po vseh petih dejanjih, se semtertja zamota z drugimi nič manj vsakdanjimi, se z vso silo in umetnostjo ter trudom nekje zapleta in zaplete in konča kakor krepka beseda natočnica na kakem plakatu: „Naprej! Pogin kristjanom! V boji!“ Bogobvari, da bi kdo zgolj zaradi te tendence obsodil vso kompozicijo „Ljubislavino“; kompozicija sama ne velja nič. Temeljna hiba je ta, da je vendar v tej drami vse tako markirano in napeljeno, kakor da se mora osredotočiti okoli Ljubislave, in vendar teče vse dejanje mimo nje in bi se vse lahko tudi brez nje godilo. Ljubislava ni dejansko žarišče vse drame, dasi bi morala biti. Z boji z Nemci „Ljubislava“ ni v nobeni bistveni zvezi — tudi strastna ljubezen Nemca, napolkristjana Gottwalda do Ljubislave dejanja ne premika dalje, ga ne vodi in ne določuje. In vendar pisatelj rine vsak prizor dalje s pomočjo Ljubislave, ki je pa v celi drami le imaginarna količina. Posebno na odru se opazi, kako so vsi ti zapletljaji

le narejeni. V resnici je pisatelju šlo tudi samo za to, da naslika v Ljubislavi neko posebno bitje — „interessanten slučaj“, kakor navadno pravimo. Ali ta značaj je skozinskoz ponesrečen. Ljubislava je nervozna, histrična ženska, ki se v drugem dejanju brez motivov izpreobrne v kristjano, ki je pa tudi kot kristjana precej čudna. Kot poganka je Ljubislava podobna čudežni sibili, kot kristjana pa kaki prorokinji iz Viljem Boothove „Heilsarmee“ ali pa kaki antimilitaristiški sodrugi. Meniha Winimunda je pisatelj študiral v grofa Hoensbroechea brošurah ali pa v podobnih zgodovinskih virih, Ljubislavo iz kakega kompendija za psihiatre, v Bistromiru je nameraval poosebiti „die reine Vernunft“, Milorad je stari zaljubljeni znanec iz romanc, Ljubičan častitljiv ožak, patriarh, včasih ravnatoko hudo zamaknjen kot njegova hči. Vsi staroslovanski pogani so angelji, nemški kristjani pa vrage — to je kompozicija te drame, kakor na kaki „zadnji sodbi“, kjer je polovica ljudij uvrščenih med blažence, polovica pa med peklenščke. Čudno, da so take drame mogoče med Slovenci, ki imamo „Krst pri Savici“. F. T.

Ranarnici i ljekarnici iz franjevačkog reda. Napisao Janko Barlè. Preštampano iz „Liječničkog Vijestnika“. U Zagrebu. Tiskom Dioničke tiskare. — Zgodovina zdravilstva nas pelje v srednjem veku in še

dolgo v novem veku po samostanih, kajti redovniki so se bavili tudi z zdravilstvom, ker ni bilo dovolj zdravnikov iz poklica. Tudi lekarništvo ima svoj početek v samostanih. Najprej se je bavil z zdravilstvom benediktinski red, za časa križarskih vojsk viteški redovi, potem frančiškani, tako da je zdravstvo dolgo časa bilo skoro izključno v duhovskih rokah. Naš rojak g. Janko Barle zasleduje frančiškane-zdravnike in lekarnarje po hrvaški zemlji in je sestavil jako zanimive podatke, ki jih je našel po arhivih. Segel je pa tudi na slovensko stran in našteva razne samostanske zdravnike, ki jih je tu zasledil. Posnemimo iz njegovega spisa nekaj imen!

V Brežicah je umrl l. 1773. brat Bernard Winterholler, „insignis chyrurgus“. V Kamniku se spominjata ranocelnika br. Damijan Möhr (1778) in br. Sebald Fürst (1789). V Ljubljani je bil ranocelnik br. Severin Bader (1733), o katerem pravi samostanski nekrolog, da je bil „chyrurgus eximius“, potem br. Sekund Neudekker (1798) in br. Just John, ki je živel v redu čez petdeset let kot „chyrurgus eximius plenusque charitate fraterna“. V Nazaretu na Štajerskem vemo za ranocelnike br. Tadeja Windischa (1695), za br. Salomona Lipolda (1822), br. Kancija Raka (1825), br. Filipa Močilarja (1825) in za lekarnarja br. Aleksandra Pergerja (1736), ki je bil „pharmaceuta peritus“. Obširnejši so podatki iz Novega mesta. Tu nahajamo že l. 1698.

posvetnega zdravnika dr. Rochnerja in dr. Konrada pl. Breckkenfelda (1696—1706), a zdravili so tudi frančiškani. Gvardijan o. Bernardin Gregorič je zgradil l. 1722. novo samostansko bolnišnico, za lekarno so pa l. 1757. določili bolj pripraven prostor. Tu so bili stalni ranocelniki med redovniki. Imenujejo se: br. Donul Ekhard (1713), br. Adalbert Kronberg (1738), br. Arzenij Pierling (1760) in br. Damjan Petz (1824). V Ormožu so umrli ranocelniki br. Egidij Ritter (1701), br. Rafael Kirschner (1760), br. Pantaleon Reysner (1760) in br. Krispin Oswald (1769). Imenuje se tu tudi lekarnar br. Maksimilijan Gorsichky (1695). V Pazinu: br. Primož Stör (1705), br. Jenö Höss (1775), br. Goar Mešutar (Ljublančan, 1784), br. Severin Krampferer (1795) in lekarnar o. Hilarij Astler (1785). Na Sveti Gori pri Gorici so delovali ranocelniki br. David Egger (1733), br. Marcij Pals (1767), br. Dionizij Koberwein (1773) in br. Viljem Cavallar (Korošec, 1775). Na Trsatu se imenujejo br. Vojteh Egger (1712), br. Just Schak (1745), br. Viktorin Tichi (1768), br. Mazej Smrekar (1808) in br. Gašper Vidoc (1834). Mnogo tožba so vložili posvetni zdravniki proti konkurenci redovnikov, in cesarica Marija Terezija je prepovedala redovnikom zdraviti izven samostana. Ljudstvo je bilo vsled tega nevoljno, ker je zdravnikov manjkalo.

Študija g. Barleta je jako primeren donesek k naši kulturni zgodovini. L.

To in ono.

Naše slike. Cvetlični korso v Opatiji (str. 245.) Tudi letošnjo spomlad je Opatija praznovala svoj cvetlični sprevod. Na naši sliki se vidi na desni strani loža za razsojevalce nagrad. Tam sedita v razgovoru nadvojvoda Rainer (v uniformi) in tržaški cesarski namestnik princ Hohenlohe. — Dr. Pacák (str. 284.) je češki minister-rojak, katerega naloga je skrbeti, da se njegovi narodnosti ne zgodi krivica od vladne strani. Dr. Pacák je bil zopet izvoljen za poslanca. Važna naloga ministra-rojaka je za Slovane v sedanjem položaju pač dovolj jasna. Jugoslovani ga še nismo imeli... — Iv. pl. Zajc (str. 287.) je prošli mesec praznoval 70letnico svojega rojstva. Odlični hrvaški skladatelj je tudi nam Slovincem dobro znan po mnogih krasnih zborih, ki se odlikujejo po silno krepkih, izrazitih melodijah, polnih pravega južnega žara.

Še nekaj o Baragu. K spisu zadnje številke „Dom in Sveta“ si dovoljujem podati sledeče dokaze, oziroma opazke. V spomin škofa Baraga se nahaja v geografiji države Michigan dvoje imen: 1. Baraga County; county je upravna politiška skupina, nekaj takega kar je v Avstriji okrajno glavarstvo, na Nemškem Kreis, na Francoskem Departement. Legó Baraga County je lahko najti, ker meji njegova severna meja na skrajni kot zaliva Keweenaw, ki nosi tamkaj tudi ime L'Anse Bay. — 2. Nekoliko nad tisoč prebivavcev broječe mesto Baraga, ki leži v kotu zaliva L'Anse, skoro zahodno od enako imenovanega mesta. Navedena Baraga Association ni zveza slovenskih duhovnikov v Ameriki, ki se oficijelno vedno naziva le: „Zveza slovenskih duhovnikov v Ameriki“ (mej drugim glej v „Poduk Slovincem“, spisal Rev. F. S. Šusteršič, predsednik Zveze); najbrže bo to zveza duhovnikov marquetteške

škofije sploh. P. O. Skolla O. F. M. se je pisal slovensko čisto gotovo Skale, kakor je dobiti Skaletov v Novem mestu, in nobenega Skolla. Povod izpremembi imena je dala želja, da bi Američani prav izgovarjali njegovo ime. In ako se izpregovori ime Skolla s pomočjo izgovarjave, običajno v ameriški angleščini, slišimo slovensko ime Skale; Skale pa se izgovori kakor Skéli, in ker bi vsak Anglež na ta način izgovarjal njegovo ime, je umevno, da se je hotel P. O. Skolla izogniti neprijetnemu izgovarjanju svojega imena ter ga prikrojil angleškemu pravopisu.

I. M.

Koncert „Glasbene Matice“ dne 8. in 9. maja t. l. v veliki dvorani „Uniona“ je sijajno vzpel z Giuseppe Verdija svetovnoznanim „Requiem“, ki ga je veliki italijanski glasbenik zložil za obletnico Manzonijevo l. 1874. Pod vodstvom koncertnega vodja gosp. Hubada je zopet nastopil veliki zbor „Glasbene Matice“ v vsej svoji moči. Čuli smo 210 pevk in pevcev, ki so pokazali svojo izbornó šolo. Moč Hubadova je v nepresekni preciznosti in v fini, globoko preiščeni dinamiki, ki z elementarno silo prevzame poslušavca. Religiozna glasba je tudi drugod častno prišla v veljavo. V Pragi in na Dunaju so se zadnji čas proizvajale slične religiozne skladbe in prepričani smo, da bi Hubadov zbor vzdržal primero z najboljšimi. Solisti gospa Jeanetta pl. dr. Foedranspergova (sopran), gospa Ivica dr. Wagnerjeva (alt), gospod Ernesto vitez Cammarota (tenor), gospod Julij Betetto (bas) so z globokim glasbenim umevanjem pretresljive skladbe pripomogli do najvišjega efekta, za katerega gre zasluga tudi velikemu orkestru (popolna godba c. in kr. pešpolka št. 27. iz Ljubljane, oddelku vojaške godbe c. in kr. pešpolka št. 97. iz Trsta in posameznim članom „Glas-